

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญที่สามารถพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ และยังมีส่วนสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนถึงคุณภาพชีวิตของคนในชาติ ดังความตอนหนึ่งในพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชที่พระราชทานแก่ครูใหญ่โรงเรียนและนักเรียนที่สมควรได้รับรางวัลตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2522 ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต ความว่า

"...การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทัศนคติ ค่านิยมและคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองดีมีคุณภาพและประสิทธิภาพ เมื่อบ้านเมืองประกอบไปด้วยพลเมืองที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศชาติก็ย่อมทำได้โดยสะดวกราบรื่น ได้ผลที่แน่นอน และรวดเร็ว... ผู้มีหน้าที่ให้การศึกษาควรระลึกถึงอยู่เสมอและถือเป็นภาระรับผิดชอบที่จะต้องอบรมสั่งสอนนักเรียนของตน ให้วิวัฒนาการไปตามหลักการดังกล่าว ให้บรรลุผลโดยมีชักร้า..."

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2530 : 88)

เป็นที่ประจักษ์ชัดเจนแล้วว่า ประเทศใดก็ตามที่มีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพมากและสนองตอบต่อทิศทางการพัฒนาประเทศมากที่สุด ประเทศนั้นก็จะประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้านทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อการศึกษามาตลอดมา และได้จัดให้มีแผนพัฒนาที่เกี่ยวกับการศึกษาของชาติมาอย่างต่อเนื่อง ดังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบัน และได้จัดให้งานพัฒนาการศึกษาอยู่ในกลุ่มแผนงานพัฒนาคนและแรงงาน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง 1 ใน 4 ของกลุ่มแผนงานที่กำหนดไว้เพื่อการพัฒนาทางด้านสังคมและแม้ว่าในแผนงานดังกล่าวของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 6

(พ.ศ. 2530 - 2534) จะได้กำหนดเป้าหมายตลอดจนวิธีการที่จะใช้ระบบการศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพคนเอาไว้อย่างชัดเจน และในปัจจุบันนี้ก็ได้มีการเร่งรัดดำเนินการอยู่แล้ว แต่ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ก็ยังคงมีอยู่ และยังจำเป็นที่จะต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นต่อไป โดยเฉพาะปัญหาด้านการกระจายบริการและคุณภาพทางการศึกษา เพื่อเปิดโอกาสให้แก่ประชาชนทุกกลุ่มในประเทศ ได้รับการพัฒนาโดยเสมอภาคกัน

การศึกษาเป็นกุญแจอันสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาในการประกอบอาชีพและการเพิ่มรายได้ในที่สุด ดังนั้นหากจะเริ่มต้นดูที่ระบบการศึกษาแล้วจะพบว่า สำหรับการศึกษาในระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับและรัฐจัดแบบให้เปล่า นั้น นับได้ว่าการศึกษาในระดับนี้ของไทย ไม่มีปัญหาในด้านของความเสมอภาคของโอกาสในการเข้าเรียน เพราะรัฐสามารถจัดการประถมศึกษาได้อย่างทั่วถึง มีโรงเรียนประถมศึกษากระจายอยู่ทั่วประเทศ 31,137 โรงเรียน นอกจากนั้น ยังจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดซื้อ เครื่องเขียน แบบเรียน เสื้อผ้า ให้แก่นักเรียนที่ขาดแคลนโดยไม่คิดมูลค่า การศึกษาในระดับประถมศึกษาจึงสามารถจัดได้ถึงร้อยละ 94.2 ในปี พ.ศ. 2532 (กองสารสนเทศ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ)

นอกจากรัฐจะเปิดโอกาสให้แก่ประชาชนทุกกลุ่ม ได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกันแล้ว รัฐยังพยายามปรับปรุง พัฒนาการศึกษาของชาติให้ทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ได้แยกส่วนการพัฒนาการศึกษาศาสนาและศิลปวัฒนธรรมไว้ โดยเฉพาะเน้นการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาให้ได้อย่างมีคุณภาพ มุ่งรณรงค์ให้นักเรียนที่จบประถมศึกษาได้เข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาให้มากขึ้นโดยตั้งเป้าหมายไว้ร้อยละ 60 ของนักเรียนที่จบประถมศึกษาทั่วประเทศ และยังสามารถขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปีเป็น 9 ปี ในการนี้รัฐได้ลงทุนในส่วนของมัธยมศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 6 โดยตั้งงบประมาณไว้สูงถึง 39,726.34 ล้านบาท ขณะนี้กำลังทดลองโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาโดยมุ่งให้บริการและรณรงค์ให้เด็กที่ยากจนในชนบทได้มีโอกาสเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษามากขึ้น ซึ่งในปีการศึกษา 2532 มีโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษากระจายอยู่ตามอำเภอที่มีอัตราการเรียนต่อต่ำกว่าร้อยละ 25 จำนวน 271 โรงเรียน (อัญญา การพิศิษฐ์ 2532 : 33) นับว่าภาครัฐได้ทุ่มเททรัพยากรเพื่อปรับปรุง พัฒนาการมัธยมศึกษาของชาติเป็นอันมาก

แม้ว่าภาครัฐ จะทุ่มเทลงทุนเพื่อการศึกษามากมายเพียงใดก็มิได้หมายความว่า เด็กทุกคนจะได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเท่าเทียมกันหมด เพราะโอกาสในการศึกษาเล่าเรียนของเด็กขึ้นอยู่กับผู้ปกครองเป็นส่วนใหญ่ อาจกล่าวได้ว่า อนาคตทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาของเด็กขึ้นอยู่กับความตัดสินใจของผู้ปกครองเป็นหลัก เพราะเด็กขี้ขลาดยังไม่สามารถพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจได้ นั่นคือถึงแม้ภาครัฐจะลงทุนเพื่อการศึกษาสูง แต่การลงทุนของรัฐมิได้ครอบคลุมไปถึงค่าใช้จ่ายส่วนตัวของเด็ก ผู้ปกครองซึ่งเป็นผู้แบกรับภาระค่าใช้จ่ายทั้งหมดของเด็กโดยตรง

เมื่อเป็นเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ปกครองเป็นองค์ประกอบที่มีผลโดยตรงต่อโอกาสในการศึกษาต่อของเด็ก นั่นคือผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลานให้เรียนต่อย่อมเป็นผู้ร่วมลงทุนกับรัฐอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพื่อผลประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกัน คือผลผลิตที่เป็นเด็กที่ได้รับการศึกษาสูงขึ้น และมีโอกาสที่จะเข้าสู่แรงงานที่มีฝีมือและได้ค่าจ้างสูงกว่าเด็กที่จบการศึกษาเพียงภาคบังคับ

เป็นที่เชื่อและคาดหวังกันว่า การศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นกระบวนการในการพัฒนามนุษย์ที่ดีที่สุด ระบบการศึกษาในโรงเรียนเป็นระบบที่ ผ่านการค้นคว้าทดลองเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสูงสุดในสภาวะที่กำลังเรียนอยู่ ดังนั้นผู้ที่อยู่ในระบบโรงเรียนนานกว่า จึงได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ บุคลิกภาพ การงานอาชีพได้มากกว่าผู้ที่อยู่ในโรงเรียนด้วยเวลาอันสั้นกว่า ผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จึงสามารถปรับตัวเข้ากับสภาวะสังคม และเลือกดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพกว่าผู้จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา

การศึกษาที่สูงกว่าประถมศึกษาของไทย ยิ่งทวีความสำคัญและมีความจำเป็นยิ่งขึ้นในสภาพปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์ ขณะที่ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นไปอย่างรวดเร็วไม่หยุดยั้ง ชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การศึกษาที่สูงกว่าประถมศึกษายิ่งทวีความจำเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนั้นรัฐบาลจึงให้ความสำคัญในการพัฒนาการศึกษาของประเทศควบคู่ไปกับการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ร่วมมีบทบาทในการพัฒนาให้มากที่สุด โดยหวังให้การพัฒนานี้ส่งผลถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม

และการเมือง ปู่พื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพของคนในชาติให้รองรับกับโครงสร้างของแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมุ่งเน้นที่จะยกระดับฐานะของประเทศให้อยู่ในระดับเดียวกัน หรือสูงกว่าประเทศอุตสาหกรรมใหม่

ความพยายามของรัฐบาลในการเปลี่ยนสภาพการผลิตจากระบบเกษตรกรรมให้เป็นระบบอุตสาหกรรมนั้น ย่อมต้องการทรัพยากรบุคคลที่ได้รับการฝึกฝนทางด้านทักษะและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในขีดความสามารถที่จะรับและใช้เทคโนโลยีได้ นั่นคือประชากรในชาติจะต้องได้รับการศึกษาอบรมให้เพียงพอแก่ความต้องการของตลาดแรงงาน แต่เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของประชากรที่อยู่ในวัยเรียนมัธยมศึกษา (12-14 ปี) ระหว่างประเทศไทยและประเทศในเอเชีย ซึ่งรวมทั้งประเทศอุตสาหกรรมใหม่ด้วยกัน คือ เกาหลีใต้ ไต้หวัน สิงคโปร์ ฮ่องกง แล้วนับว่ามีอัตราส่วนของผู้ที่เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาต่ำกว่าประเทศดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการศึกษาของประชากรไทยยังต้องการ การปรับปรุงโดยเร่งด่วนเพื่อให้รับกับนโยบายและโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่กำลังก้าวหน้าอยู่ในปัจจุบัน ประกอบกับนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาแล้วยังอยู่ในวัยที่มีพัฒนาการในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาไม่เต็มที่ (11-12 ปี) จึงควรได้รับการพัฒนาให้มีความสามารถสูงขึ้นตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาการเรียนต่อของผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาในประเทศแล้วยังต่ำมาก แม้ว่าจะมีเป้า ร้อยละ 60 ก็ตาม ในปี 2531 อัตราการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 43.37 แม้กระทั่งในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งเปิดโอกาสให้นักเรียนที่ยากจนเข้าศึกษาต่อโดยไม่คิดค่าเล่าเรียน ยังไม่สามารถรับนักเรียนได้เต็มตามเป้าหมาย

แม้ว่าในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) จะเน้นความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และเตรียมการให้การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการศึกษาภาคบังคับก็ไม้อาจหวังได้ว่านักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาแล้วจะสามารถเข้าเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้ตามเป้าหมายที่กำหนดเอาไว้ เพราะในการให้การศึกษา นับเป็นกระบวนการที่ต้องมีการลงทุน แม้ว่ารัฐจะลงทุนในส่วนการจัดการศึกษาโดยจัดแบบให้เปล่า แต่นักเรียนก็ยังจะต้องมีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ อีกมาก ซึ่งค่าใช้จ่ายเหล่านี้ย่อมเป็น

ภาวะของพ่อแม่ผู้ปกครองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ภาวะเช่นนี้เป็นสาเหตุที่สำคัญอย่างยิ่งของการที่นักเรียนในระดับประถมศึกษาไม่ได้เรียนต่อ นั่นคือ ปัญหาความยากจนของผู้ปกครองซึ่งไม่อยู่ในฐานะที่จะส่ง เสริมบุตรหลายให้เรียนต่อได้ โดยเฉพาะผู้ปกครองในเขตชนบทยากจน นอกจากปัญหาความยากจนแล้วองค์ประกอบทางด้านความคิดและทัศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อการศึกษาก็นับว่ามีอิทธิพลต่อโอกาสทางการศึกษาต่อของเด็กโดยตรง ผู้ปกครองที่ไม่เคยผ่านระบบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาย่อมไม่อาจเข้าใจในกระบวนการของการมัธยมศึกษาว่ามีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตอย่างไร จึงพบว่าผู้ปกครองที่ยากจนส่วนใหญ่ ต้องการประโยชน์เฉพาะหน้าโดยการให้แรงงานเด็กในครัวเรือนและหรือให้เด็กออกไปทำงานหารายได้มาจุนเจือครอบครัว งานที่เด็กทำนั้นเป็นงานที่ใช้แรงงานไร้ฝีมือถูกกดค่าแรงมีงานทำเป็นบางช่วงไม่ตลอดปี ดังนั้นรายได้ที่เด็กได้รับย่อมไม่สม่ำเสมอและไม่คุ้มค่ากับค่าแรงของผู้ที่จบมัธยมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภาคที่มีอัตราการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาต่ำที่สุด ในขณะที่อัตราการเข้าสู่ตลาดแรงงานสูงที่สุด จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีแรงงานเด็กอยู่ในสถานประกอบการอุตสาหกรรมการผลิตที่อยู่ในกรุงเทพมหานครมากเป็นอันดับที่ 3 รองจากจังหวัดร้อยเอ็ดและศิริสะเกษ

(สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี 2529 :

48)

ด้วยเหตุที่จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดใหญ่ทั้งในด้านพื้นที่ และจำนวนประชากร เศรษฐกิจอยู่ในขั้นดี เป็นประตูไปสู่ภาคอีสาน แต่อัตราการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา ในปีการศึกษา 2532 มีเพียงร้อยละ 33.54 เท่านั้น (15160 คน) ทั้ง ๆ ที่ภายในจังหวัดมีโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐถึง 61 โรงเรียน ในจำนวนนี้มี 26 โรงเรียนที่รับนักเรียนได้ไม่เต็มตามแผนการรับนักเรียนที่กรมสามัญศึกษากำหนดไว้ (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา : 2532 เอกสารอัดสำเนา) จึงเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายควรจะนำมาขบคิดว่า ผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาส่วนใหญ่นั้นทำไมจึงไม่ได้ศึกษาต่อ ซึ่งสาเหตุที่ผู้ปกครองมักจะอ้างอยู่เสมอคือ ความยากจนเรียนจบแล้วไม่มีงานทำ ไม่มีใครช่วยงานภายในครอบครัว ซึ่งสาเหตุใหญ่ ๆ เหล่านี้ยังไม่มีผู้ใดศึกษาอย่างจริงจังจึงว่าเป็นเหตุผลอันแท้จริงหรือไม่ การที่ผู้ปกครองอ้างความยากจนนั้น เป็นเพราะผู้ปกครองยากจนจริง ๆ หรือว่าเป็นเพราะกลัวความยากจนอันจะเกิดขึ้นจากการที่ต้องส่งบุตรให้ได้ศึกษาต่อ ส่วนผู้ปกครองที่อ้างว่า ไม่ส่งบุตรศึกษาต่อเพราะจบแล้วก็ไม่มีความจำเป็น ผู้ปกครองเหล่านั้น ได้มีการวางแผนในการทำงานให้แก่บุตรหลานหรือไม่ หรือว่ามีความต้องการ

เพียงให้บุตรหลานที่จบการศึกษาเข้ารับราชการ เป็น "เจ้าคน นายคน" ตามค่านิยมดั้งเดิมของสังคมไทยและในปัจจุบันนี้ เด็กที่จบประถมศึกษาปีที่ 6 เหล่านี้ ได้ทำงานหรือไม่ หรือดำรงชีวิตในช่วงของการเป็นวัยรุ่นอย่างไร ประเด็นเหล่านี้ ล้วนเป็นเหตุที่น่าจะได้ศึกษาให้แน่ชัดว่า ความยากจนเป็นสาเหตุอันแท้จริงของการที่นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไม่ได้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาจริงหรือไม่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาในประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายที่ผู้ปกครองจ่ายจริงในการเรียนต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับค่าใช้จ่ายตามความคาดหมายของผู้ปกครองที่ไม่ส่งบุตรเข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษา

2. เพื่อเปรียบเทียบสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และไม่ได้ส่งบุตรหลานเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษา ในตัวแปรต่อไปนี้คือ อายุ รายได้ อาชีพ ระดับการศึกษา เพศของบุตรที่อยู่ในวัยเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ความต้องการใช้แรงงานในครัวเรือน

สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า บิดามารดาหรือผู้ปกครอง มักจะใช้เหตุผลความยากจนมาอ้าง ในการที่ไม่ส่งบุตรหลานเรียนต่อ ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัยว่า ค่าใช้จ่ายตามความคาดหมายของบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ไม่ส่งบุตรหลานเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษา สูงกว่าค่าใช้จ่ายที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองจ่ายจริงในการส่งบุตรหลานเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย
 - 1.1 นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2531 ทั้งที่ศึกษาต่อและไม่ศึกษาต่อในจังหวัดนครราชสีมา
 - 1.2 บิดามารดาหรือ ผู้ปกครองของนักเรียนในกรณีที่นักเรียนไม่ได้อยู่กับบิดามารดาที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2531
2. ตัวแปรที่ศึกษา
 - 2.1 ค่าใช้จ่ายที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองจ่ายจริง ในการส่งบุตรเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
 - 2.2 ค่าใช้จ่ายตามความคาดหมายของบิดามารดา หรือผู้ปกครองที่ไม่ส่งบุตรเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
 - 2.3 ตัวแปรอื่นที่เกี่ยวข้อง คือ
 - 2.3.1 รายได้ของครัวเรือน
 - 2.3.2 อายุของบิดามารดา และนักเรียน
 - 2.3.3 อาชีพบิดามารดา
 - 2.3.4 ระดับการศึกษาของบิดามารดา หรือผู้ปกครอง
 - 2.3.5 เพศของบุตรที่อยู่ในวัยศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
 - 2.3.6 ความต้องการให้แรงงานเด็กในครัวเรือน

คำจำกัดความ

นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่จบหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2521 ในปีการศึกษา 2531 จากโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา

การเรียนต่อ หมายถึง การที่ผู้จบการศึกษาภาคบังคับได้เรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา หรือโรงเรียนสังกัดหน่วยงานอื่นที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ผู้ปกครอง หมายถึง บิดา มารดา หรือบุคคลอื่นที่อุปการะ และปกครองดูแลนักเรียน (ในกรณีที่นักเรียนไม่มีบิดา มารดา หรือมิได้อยู่ในความอุปการะของบิดา มารดา)

อายุของผู้ปกครอง หมายถึง อายุจริงของบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่นักเรียนอาศัยอยู่ โดยนับเป็นจำนวนปี

เพศของบุตรที่อยู่ในวัยเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หมายถึง เพศของเด็กที่ได้เรียนต่อหรือไม่ได้เรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

รายได้ของครอบครัว หมายถึง รายได้ที่ครอบครัวได้รับจากค่าจ้าง จากการขายผลิตภัณฑ์ที่ทำขึ้นหรือจากการประกอบอาชีพ ของสมาชิกในครอบครัวมีหน่วยเป็นบาท

ระดับการศึกษา หมายถึง การศึกษาของผู้ปกครอง แบ่งเป็นระดับ ดังนี้

จบชั้นประถมศึกษาตอนต้น (ป.4) และต่ำกว่า

จบชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (ป.7 หรือ ม.3)

จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หรือเทียบเท่า

จบอนุปริญญาหรือเทียบเท่า

จบปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรี

ค่าใช้จ่ายจริง หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองจ่ายจริงในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีหน่วยเป็นบาท

ค่าใช้จ่ายตามความคาดหมาย หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองของนักเรียนที่ไม่ได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษา คาดว่าต้องใช้จ่ายหากส่งบุตรหลานให้เรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีหน่วยเป็นบาท

ฐานะทางเศรษฐกิจ หมายถึง สถานภาพของครัวเรือน ซึ่งแยกเป็นฐานะดี ปานกลาง และยากจน ผู้พิจารณาแยกประเภทฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน คือ ครู คณะกรรมการศึกษา และผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นบุคคลในพื้นที่ และรู้จักครัวเรือนของผู้ปกครองเด็กเป็นอย่างดี เกณฑ์ที่คณะครู กรรมการศึกษา และผู้ใหญ่บ้านใช้ในการแบ่งระดับฐานะทางเศรษฐกิจ คือ ที่ดินทำกิน สภาพความมั่นคงแข็งแรงของที่อยู่อาศัยและทรัพย์สินอื่น ๆ เช่น เครื่องมือและอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ และรายได้แบ่งเป็น โดยสังเขป เพื่อสรุปลงความเห็นให้ตรงกัน หากมีกลุ่มตัวอย่างรายได้ที่ไม่สามารถสรุปลงเป็นแนวเดียวกันได้ ผู้วิจัยตัดออกเมื่อบุคคล 3 ฝ่าย ดังกล่าวสามารถจำแนกฐานะอย่างเห็นได้ชัดแล้ว ผู้วิจัยถือว่าเป็นเกณฑ์ในการแบ่งแยกฐานะทางเศรษฐกิจในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งได้ระดับฐานะ ดังนี้

ฐานะดี คือครอบครัวที่มีบ้านอยู่อาศัยในสภาพมั่นคงถาวร มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองจำนวนมากกว่า 100 ไร่ มีเครื่องมือที่ทันสมัยช่วยอำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพ มีงานทำสม่ำเสมอ มีรายได้ตลอดปี

ฐานะปานกลาง เป็นครอบครัวที่มีบ้านอยู่อาศัยอยู่ในสภาพมั่นคงได้ไม่เกิน 10 ปี มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองไม่เกิน 100 ไร่ มีเครื่องมือที่ทันสมัยช่วยอำนวยความสะดวกในการ

ประกอบอาชีพ มีรายได้และมีงานทำไม่สม่ำเสมอทั้งปี

ฐานะยากจน เป็นครอบครัวที่มีบ้านอยู่อาศัยอยู่ในสภาพไม่มั่นคงถาวรหรือไม่มีบ้านเป็นของตนเอง ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ไม่มีเครื่องมือที่ทันสมัยช่วยอำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพ มีรายได้และมีงานทำไม่สม่ำเสมอ

รายได้ คือ เงินที่ได้จากการประกอบอาชีพของสมาชิกทุกคนในครอบครัวใน 1 ปี อาชีพของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หมายถึง ชนิดของงานที่บุคคลนั้นๆทำอยู่เพื่อให้มีรายได้ แบ่งเป็น

อาชีพค้าขาย หมายถึง ผู้ที่ขายสิ่งของต่างๆ ยกเว้นการขายที่อยู่ในรูปบริษัทหรือห้างร้าน

อาชีพรับราชการ หมายถึง ผู้ที่ทำงานให้แก่รัฐโดยรับเงินเดือน จากงบประมาณหมวดเงินเดือน

อาชีพรับจ้าง หมายถึง อาชีพที่ไม่ต้องใช้ทักษะในขั้นสูง รับค่าตอบแทนเป็นรายวันหรือตามผลของงานที่ทำ เช่น คนงานก่อสร้าง คนงานทำสวน ทำไร่ เป็นต้น

อาชีพช่างฝีมือ หมายถึง อาชีพที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญเฉพาะ รับเงินจากค่าจ้างในการประดิษฐ์ ซ่อมแซม ประกอบ ดัดแปลงสิ่งของหรือเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ

อาชีพเกษตรกร หมายถึง ผู้ทำงานเกี่ยวกับการทำนา ทำสวน ทำไร่ และ/หรือเลี้ยงสัตว์

อาชีพชาวประมง หมายถึง ผู้ที่มีรายได้จากการหาสัตว์น้ำตามแหล่งน้ำธรรมชาติ
อาชีพอื่น ๆ หมายถึง ผู้ที่ทำงานนอกเหนือจากอาชีพที่กล่าวข้างต้น

ข้อจำกัดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองจ่ายจริง กับค่าใช้จ่ายตามความคาดหมายของบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ไม่ส่งบุตรหลานเรียนต่อ โดยกลุ่มตัวอย่างอยู่ในสังคมและสิ่งแวดล้อมเดียวกัน โดยสุ่มตัวอย่างโรงเรียน และนักเรียนแยกตามฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง แต่มีโรงเรียน จำนวน 2 โรงเรียน ที่ไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ที่มีฐานะยากจนและส่งบุตรหลานเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทำให้ผู้วิจัยต้องใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ลดลงจากเดิมเป็น 28 คน

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้ทราบถึงค่าใช้จ่ายจริงในการเรียนระดับมัธยมศึกษา และค่าใช้จ่ายตามความคาดหมายของผู้ปกครอง อันจะเป็นผลให้ทราบถึงต้นทุนในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาซึ่งจะเกิดประโยชน์ในการวางแผนการศึกษาต่อไป
2. เพื่อประโยชน์ในการวางแผน ผลักดันให้เกิดการศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษามากขึ้น ของกระทรวงศึกษาธิการ